

Vg
5750

Ex. 190.

Vg
5750

38 R E C T O R

ACADEMIAE VITEMBERGENSIS

ERNESTVS FRIDERICVS
WERNSDORFIVS

SS. THEOL. DOCTOR ET PROFESSOR PVBL
ORDINAR. ELECT. ALVMNOR. EPHORVS SOCIET
LIB. ART. LIPS. MEMBRVM HONORAR

ORATIONEM

A

CHRISTIANO THEOPHILO HASE

PHIL. MAG. ET MINIST. CAND

IPSO DIE MEMORIAE EMENDATORVM SACRORVM

c1510cclxxii

BENEFICI WEYRAVGHIANI CAVSSA

IN AVDITORIO MAIORE

PROCVRATIS SACRIS

HABENDAM

CIVIBVS ACADEMICIS

C O M M E N D A T

DE FACILITATE DISPVTANDI LVTHERI
MELANTHONIS SEVERITATE

Non dubito, fore multos, qui, simul atque huius
opellae uiderint elogium, mirentur, me Lu-
thero perpugnaci. differendi in utramque
partem tribuere urbanitatem, quippe cum
scripta uiri, quibus uerum defendit, errores fregit,
tanto ferantur impetu, ut nihil supra. Sed hi erunt
fere, qui, parum cognita ducis familiae nostrae bo-
nitate naturae, mores aduersariorum feroces, uel
mitissimum quemque ad iram prouocantes, illi cri-
mini ducent. Nec minorem mouebit admiratio-
nem Philippi in colloquiis eruditus austeritas tristis,
quod libri, ab eo compositi, blandam spirant tem-
peratamque aequabilitatem, suauitate collaudanda
facilius, quam imitatione consequenda. Nihilo ta-
men fecius me perfecturum spero, illum magis po-
tuisse in scribendo motus animi continere, quam,
si coetus hominum doctorum et celebrationes obie-
rit, modestiam laudemque tueri. Vtar uero teste,
quo locupletiolem excitare non licet, Matthaeo
Ratzebergero, tantae prudentiae, quantaе honesta-
tis, uirtutibus hisce promerito, ut Lutherus ei non
corpus solum curandum committeret, sed etiam con-
silia cum eo amicitiae fiducia communicaret, Se-
ptemuir autem Saxoniae eius fidei liberum Lutheri
tutelam traderet, imo uero grauiora negotia, et publi-
ca, in foedere Schmalcaldico, gerunda. Historiam
reliquit

reliquit manuscriptam, ab Seckendorffio saepius adhibitam, ab aliis postea oppugnatam, quibus nouum uidebatur atque inauditum crimen auaritiae, Theologis exprobratae. Sed quo propius ille Lutherum nouit ac Melanthonem, eo certiora, quae de his duumuiris commemorat, merito suo ponuntur. Legimus illa a Groschio relata (in der nothwendigen vertheidigung der evangelischen kirche wider die Arnoldische ketzerhistorie) qui tam scriptoris mores honestissimos exposuit, (p. 50. sqq.) quam iudicium de ratione disceptandi tantorum hominum uaria repetiit, conceptis uerbis, a nobis e Germanico in Latinum conuertendis, (p. 456) atque, ubi opus erit, animaduersionibus quibusdam firmandis. Ansam quidem praebet Ratzebergero, de sociis emendatorum sacrorum interponendi iudicii, Vitus Amerbachius, Philosophus Vitembergensis, quem doctum speculatorem nuncupat, argutumque disputatorem. Quoniam Philosophiae scholasticae illorum consuetudine temporum se dederat, horridis eius et confragosis solitudinibus uehementius delectabatur, quam locis amoenioribus ac frugiferis, in quibus Lutheri grauitas, humanitas Philippi uersabatur. Opiniones praecipue quasdam maiore contentione retinebat Aristotelis, principis ea aetate philosophorum, de meteoris, de iride, aliisque generis eiusdem, quam rerum doctores diuinarum ferre possent. Adeo iam tum odia, dissidia, discordiae sacram inter profanamque sapientiam

exarferant, duas sorores, tanta cognatione iunctas, ut una alterius ope semper egeat. Quis hic, Melanthonem, non speret, pacificatorem potius acturum, quam facem praelaturum ad bellum, acrius postea continuatum. At ille, nominis amplitudine elatus, auctoritate saepius, quam argumentis pugnauit, contemptumque hominem ordinis infimi uerbis asperioribus offendit. Inflammant iras, sicut usu uenit, amborum discipuli atque assentatores, ambigueque ac festinanter ab Amerbachio dicta, ad magistrum deferentes, exaggerarunt, sententiamque contorserunt, ut coelestis Melanthonis animus magis magisque irritaretur, aduersariumque durius tractaret. Hic Ratzebergerus metuit, ne fides narrationis in dubium reuocetur, eoque metu adductus, rationem dissentienti cum aliis Philippicam generatim persequitur. Communis igitur Germaniae praeceptor, naturae ipsius impetu, consuevit in publico sermonum commercio priuatoque, facile stomachari, cum primum quis exilem ratiunculam atque infirmam proferret. Quam quidem Ratzebergerus impotentiam in uiri sollertiam confert, qua dialecticus insignis, exquisitisque rationibus assuetus, tritas ferre nullo modo potuerit. Inde factum, ut moroso fastidio leuis armaturae milites repelleret statim, ac, ne finiendae quidem pugnae data facultate, quiescere eos iuberet, aliique paratiori locum relinquere. Iure praefert historicus noster intolerantiae tam praecipiti sedatiorem Lutheri morem

rem

rem publice priuatimque ulro citro quaestiones agi-
tandi. Quamuis enim minuta quaedam conclusiun-
cula, qui contra sentiret, ueligaretur, eam tamen
Martinus cum risu non explosit, imò uero comiter
repetitam exacuit, nouaque forma poliuit adeo, ut
auctor ipse, talia in mentem sibi haud uenisse, demi-
raretur. Tum, ne andabatarum ritu congregeren-
tur, ex aduersario quaesuit, an mentem satis argu-
mentationis perceperit. Re confessa, non minus
humaniter, quam strenue, totam causam sic expedi-
diuit, ut corona auditorum mirabunda, plurimum
se profecisse, gauderet. Quam caeteris moderatio-
nem praestitit, eandem Amerbachio comprobauit.
neque enim illum perinde, ac Melanthon, semel
iterumque commonefactum, fecit missum, sed mul-
tum cum eo fuit, nihil non expertus, ut eum sophi-
starum laqueis irretitum explicaret. At hominis
pertinacia neque Philippi cessit obiurgationibus,
neque blandiloquentiae Martini, castrisque nostris
desertis, Ingolstadium transfugit, ubi lautio-
rem fortunam reperiret, ac dignitatem splendidiorem,
tametsi uana spe excideret, et, proditoris flagrans
odiis, uel Pontificiis sorderet, ac rei familiaris fere
penuria uexatus, miseram animam efflaret. Hacte-
nus Ratzebergerus, antesignanos sacrorum litera-
rumque restitutarum inter sese contendens, ut inge-
niorum tantorum dissimilitudo non mediocri uo-
luptate perfundat. Neque est, ut dicas, illum quid
odio aut amori dedisse. Laudat quidem placidissi-

mos mores Melanthonis et mansuetissimos Camerarius, in commentariis de eius uita (p. 60 sq.) et comitatem atque affabilitatem prorsus suauem. Idem tamen, amicum nonnunquam adeo perturbatum, non dissimulat, ut ueluti de potestate uideretur exire, sedata quamlibet cito quasi tempestate per reditum ad ingenium, quod uitium, uel uitii quiddam simile ipse agnouerit. Nec peius quicquam illum subiicit odisse uersutiis in argumentando, et conclusionum fallaciis. sic affectum, in homines, cogitationes contortas argutiis implicantes, tam saepe fuisse grauiter incensum, ut plenus stomachi obiurgando ipse peruersitatem callidorum et ueteratorum increparet acerbius. Cuius ardoris causam Camerarius in ipsa corporis debilitate ponit, intemperantia studiorum fracti. *humoris enim ad lumbos uapores, qui grauis interdum aegritudinis causam dent, tam corpori, quam animo, quae πᾶσιν ὑποχονδριακὰ uocentur, tentasse eum nonnunquam, unde doloris nonnihil ceperit.* Constat autem inter illos, qui malo hoc, suspicioso magis quam pestifero, premuntur, ob minimas interdum offensusunculas totum animum tumere. Vel scribens Philippus ab ira tam celeri temperare sibi non poterat, quo minus ipsum nec opinantem opprimeret. Documentum dat non obscurum disputatio de coniugio sacerdotum, in apologia Augustanae professionis (p. 238.) ubi leuitate dimicandi factionis aduersae commouetur tantopere, ut ipsum nomen, quod a grauitate personae huius prorsus

fus abhorret, cauilletur. *Ridiculum est, quod aduersarii nugantur, initio fuisse mandatum coniugium, nunc non esse. hoc perinde est, ac si dicerent, olim nascentes homines secum attulerunt sexum, nunc non afferunt. Nullus Faber fabrilius cogitare quicquam posset, quam hae ineptiae excogitatae sunt, ad eludendum ius naturae.* De Luthero breuius. Quem enim praeterit excelsus illius animus ac generosus, quem non mentis agitatione, exercitationeque praeclare factorum sensim comparauit, sed ab natura ipsa haustum, opeque diuina emendatum, ad res longe maximas attulit. Is sicut admirabilem firmavit totius uitae stabilitatem; ita uehementes animi incitati motus mitigauit, ne ille in morositatem inutilem atque odiosam incideret, sed ueri discendi cupidos modis omnibus iuuaret, aberrantes in uiam reduceret, imbelles timidosque erigeret, castaeque religionis incrementis mirifice gauderet. Sed haec mira uidebuntur ei, qui Lutheri imaginem, a Perizonio expressam, ante oculos sibi proponet. (hist. Sec. XVI. p. 339.)

Quamuis enim ille dotes eius excellentes laudibus iustis efferat, *magnum spiritum, intrepidam constantiam, promptum eloquium, insignem facundiam, summam simul industriam, labem tamen quoque aspergit. Una est, inquit, in qua merito culpetur, iracundia, per quam euenit, ut dissentientes non modo ferre non posset, sed et orco confestim deuoueret, ac diabolico spiritu agitari increparet.* Hanc autem reprehensionem minuit Ratzebergerus, monens accurate, dissentientes bono animo seiungendos ab iis, qui magis astu, quam uirtute, in certamen descenderint, hominisque, summo splendore praediti, famae contumelias plurimas iniuriasque imposuerint. Optime Lutherus ipse causam dicat in literis ad amicum, cui rationem

79 5750
tionem reddit, quam ob rem Britanniae regem subcontumeliose
exceperit. (T. II. Altenb. p. 207 sq.) ich habe, wie ihr wisset,
manch fein Büchlein, ohne alle schærfe, freundlich und sanfte ge-
schrieben, dazu mich aufs allerdemüthigst erboten, ihnen nach-
gezogen, erschienen mit vieler kost und mühe, und ihrer lügen
und laesterung über die masse viel ertragen. Aber ie mehr ich
mich gedemüthiget habe, ie mehr sie toben. Sapiienti fatis

Nos, *Ciues*, ueneramur inaeestimabilem Dei sapientiam, qua
sunt instrumenta sacrorum munditiei reparandae selecta, non libe-
ra illa quidem ab omni culpa erroris humani, ad inceptorum ta-
men successum prosperum accommodatissima. Hic merito suspi-
cimus in coelum, quod ope non potuit humana res, post homi-
num memoriam maxime ardua, ad exitum perducı. Hominum
quidem calliditas nihil praetermisit, quod illam si non impedire,
trahere tamen longius posset. Sed humanam risit prudentiam nu-
men, machinationes quamlibet sagacissimas ludificata. Gabriel
certe Naudaeus, in commentationibus de flagitiis dominationis ci-
uilibus, alia studuit consilia dare, Lutherum ab his conatibus deter-
rendi, fatis malitiosa. At, ne ista quidem profectura quicquam et
ualitura fuisse, copiosius probabit Clarissimus Doctissimusque
CHRISTIANVS THEOPHILVS HASE, Langendembacensis-Saxo,
Philosophiae Magister, et S. Muneris Candidatus. Cuius ingenii
praestantiam caeterasque uirtutes Vobis, *Ciues*, commendare opus
non est, pluribus recte factis probatas. Spem potius nostram decla-
ramus, fore, ut celebritate Vestra Commilitonem exciteris ad lau-
dem, et, procuratis sacris, in medium prodituro, faciles Vos atten-
rosque praebeatis. P. P. Dom. XIX. post Trinit. c1o1oCCLXXII

V I T E B E R G A E

LITTERIS CAROLI CHRISTIANI DÜRRII

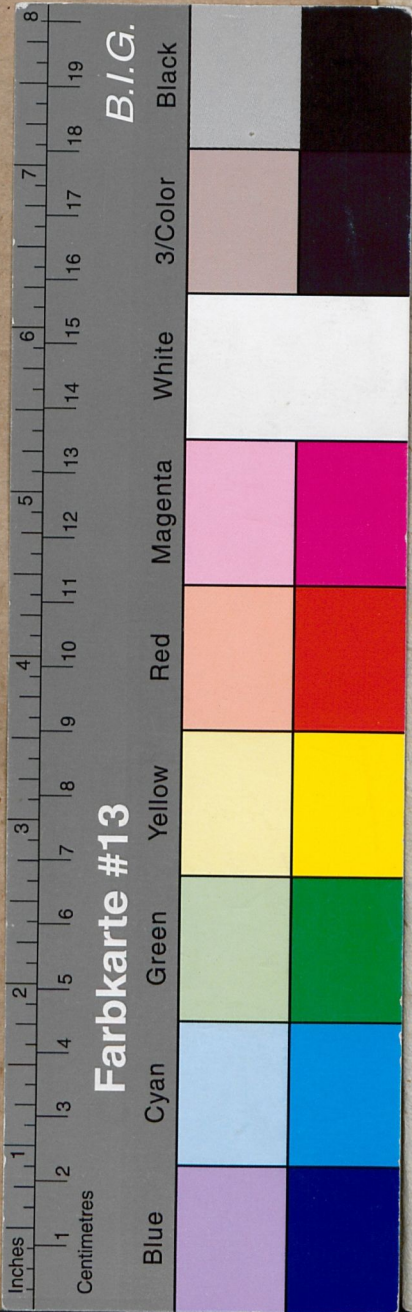
ACAD. A TYPIS

me

X 225 6148

ex. 190.

Vg
5750

38 R E C T O R
ACADEMIAE VITEMBERGENSIS
ERNESTVS FRIDERICVS
WERNSDORFIVS

SS. THEOL. DOCTOR ET PROFESSOR PVBL
ORDINAR. ELECT. ALVMNOR. EPHORVS SOCIET
LIB. ART. LIPS. MEMBRVM HONORAR

ORATIONEM

A
CHRISTIANO THEOPHILO HASE

PHIL. MAG. ET MINIST. CAND

IPSO DIE MEMORIAE EMENDATORVM SACRORVM

c1510ccclxxii

BENEFICI WEYRAVCHIANI CAVSSA

IN AVDITORIO MAIORE

PROCVRATIS SACRIS

HABENDAM

CIVIBVS ACADEMICIS

COMMENDAT